

Kritik mot polisen för långsam handläggning av bedrägeriärenden – en granskning av handläggningstiderna vid en bedrägerirotel i Stockholm

---

Bakgrund

Under flera års tid har jag vid ett mycket stort antal tillfällen tvingats rikta kritik mot polisen för långsam handläggning av kriminalärenden. Det slag av ärenden som kanske oftast drabbats av sådan kritik har rört utredningar om misstänkt bedrägeribrott. I många fall har kritikbesluten gällt brister i utredningen av sådana brott vid Stockholmspolisen och inte sällan har den kritik som uttalats varit av allvarlig karaktär.

Med bedrägeribrott avses i huvudsak brott enligt 9 kap. brottsbalken och bidragsbrottslagen (2007:612). De sistnämnda bedrägeribrotten utgörs av s.k. bidragsbrott, dvs. bedrägerier riktade mot de offentliga trygghetssystemen som t.ex. Försäkringskassan, arbetslöshetskassorna och Centrala studiemedelsnämnden. Vid en bedrägerirotel brukar även utredas vissa brott enligt 10 kap. brottsbalken som t.ex. förskingring och trolöshet mot huvudman.

Hösten 2006 införde Stockholmspolisen en ny organisation för att handlägga bedrägeriärenden. I korthet innebar omorganisationen att sådana ärenden sammanfördes till fyra enheter i länet: bedrägerirotlarna Syd, City, Nord och en enhet inom länskriminalpolisen. Myndigheten har därefter i yttranden till JO i flera klagomålsärenden uppgett att erforderliga åtgärder har vidtagits i syfte att förbättra utredningsverksamheten inom myndigheten och att den nya organisationen ger bättre förutsättningar för ett mer effektivt och rättssäkert utredningsarbete.

Eftersom jag emellertid även efter omorganisationen vid upprepade tillfällen haft anledning att kritisera Stockholmspolisen för långa handläggningstider i bedrägeriärenden har jag med tiden kommit att ställa mig frågan om de genomförda förändringarna varit tillräckliga och om de verkligen fått avsedd effekt. Jag valde dock, med hänsyn till att det kan ta viss tid innan en ny organisation fungerar tillfredsställande, att avvakta med att närmare granska myndighetens hantering av denna ärendegrupp. Under våren 2009 fick jag återigen anledning att i några fall kritisera Stockholmspolisen för långa handläggningstider i bedrägeriärenden.

Mot denna bakgrund beslutade jag i maj 2009 att föranstalta om en närmare granskning av Stockholmspolisens handläggning av bedrägeriärenden genom att låta genomföra en inspektion vid en av de särskilda bedrägerirotlarna, bedrägerirotel Syd vid Södertörns polismästardistrikt. Byråchefen AA förordnades att verkställa inspektionen och syftet var att granska handläggningstiderna i de äldsta öppna bedrägeriärendena. Inspektionen ägde rum den 12–14 maj 2009.

Utredningen

I det protokoll som fördes vid inspektionen antecknades bl.a. följande.

Inspektionens omfattning

Enligt uppgift hade bedrägerirotel Syd den 30 april 2009 en balans om 4 570 ärenden. Inför inspektionen begärdes – utifrån rotelns ärendeförteckningslistor – fram samtliga ärenden, med något enstaka undantag, inkomna till roteln t.o.m. den 12 maj 2008, dvs. ärenden som hade kommit in till polisen minst ett år före inspektionens början. Det äldsta ärendet hade kommit in i juni 2004. Sammanlagt rörde det sig om 1 215 ärenden. – Ärenden inkomna det senaste året granskades alltså inte.

Vid inspektionen genomgicks sammanlagt 1 137 akter, varav 42 i och för sig hörde till roteln men av olika skäl ännu inte i kriminaldiariet hade överförts till enheten. Därutöver granskades ytterligare 31 ärenden på så sätt att ärendehistoriken i polisens datasystem DurTvå och RAR genomgicks. I övriga ärenden kunde någon granskning inte ske på grund av att arbete pågick idem under inspektionsdagarna eller att akterna inte kunde lokaliseras. – Sammanlagt granskades 1 168 ärenden vid roteln. Av dessa ärenden låg i vart fall 886 ärenden i en s.k. outdelad balans (ärendena hade inte lottats på någon utredningsman).

Vid inspektionen överlämnades vissa handlingar till JO om bl.a. bedrägerirotelns redovisningsstatistik de senaste åren, balansläget och personalsituationen. Vidare hölls samtal om arbetssituationen vid roteln med polismästaren BB, kommissarien CC och inspektörerna DD, EE och FF.

Inspektionens resultat

Syftet med inspektionen var, som framgått, att närmare undersöka handläggningstiderna i de äldsta öppna bedrägeriärendena vid roteln. De granskade ärendena hade kommit till polismyndigheten under perioden juni 2004–den 12 maj 2008.

Vid inspektionen noterades de ärenden i vilka inga aktiva utredningsåtgärder hade vidtagits från polisens sida under en period av minst sex månader och i vilka handläggningstiden därför kunde ifrågasättas. De noterade ärendena delades sedan i sin tur upp i olika grupper (halvårsvis) beroende på hur lång tid de hade legat obearbetade, från mellan sex månader och ett år till mellan fyra och ett halvt och fem år utan åtgärd. Det bör framhållas att av de sammanlagt granskade 1 168 ärendena var det endast 33 ärenden som undgick att hamna på listan över ärenden där handläggningstiden kunde ifrågasättas. Det bör också särskilt uppmärksammas att ett stort antal av de noterade ärendena var prioriterade; de avsåg s.k. bidragsbrott, dvs. bedrägerier riktade mot de offentliga trygghetssystemen som t.ex. Försäkringskassan och arbetslöshetskassor.

En annan iakttagelse var att merparten av de ärenden som var utlagda på utredningsmän var inkomna år 2007 eller senare medan det i den outdelade balansen fanns ett stort antal ärenden som var äldre. I detta sammanhang kan nämnas att i ett antal ärenden uppmärksammades att de anmälda brotten helt eller delvis hade preskriberats.

Efter inspektionen remitterades ärendet till polismyndigheten för upplysningar och yttrande beträffande orsaken till att ett mycket stort antal bedrägeriärenden vid bedrägerirotel Syd legat lång tid utan att några åtgärder har vidtagits i dem, och vilka åtgärder myndigheten kommer att vidta för att komma till rätta med de långa handläggningstiderna och för att arbeta av ärendebalanserna samt för att allmänt förbättra arbetssituationen vid den aktuella bedrägeriroteln. Samtidigt anmodades polismyndigheten att även mer övergripande redovisa balansläget och arbetssituationen vid bedrägerirotlarna Nord och City samt liksom för motsvarande ärendegrupp vid länskriminalpolisen.

Polismyndigheten (länspolismästaren GG) kom in med ett omfattande remissvar. I yttrandet lämnades, efter en inledning avsnitt 1), en beskrivning av läget på länets bedrägerirotlar från starten fram till i dag, inklusive utvecklingen för personalresurser samt statistikuppgifter (avsnitt 2). Därefter lämnades en redovisning av orsakerna till ärendebalanserna vid bedrägerirotel Syd (avsnitt 3) och vilka åtgärder som beslutats (avsnitt 4). Vidare redovisades de åtgärder som vidtagits på lokal nivå avseende handläggningen av ärenden vid respektive bedrägerirotel (avsnitt 5) och de åtgärder som myndigheten nu vidtagit för att åtgärda de problem som uppkommit med anledning av främst det ökade ärendeinflödet men även för den framtida utvecklingen av utredningsverksamheten (avsnitt 6). Slutligen lämnades polismyndighetens bedömning av det som kommit fram (avsnitt 7).

I det följande återges endast polismyndighetens bedömning, avsnitt 7.

Polismyndighetens bedömning

Den främsta förklaringen till den balanssituation och arbetssituation som idag råder på de tre bedrägerirotlarna får anses vara det kraftigt ökade ärendeinflödet. Det ökade ärendeinflödet med den personalresurs man besitter vid rotlarna får till följd att ärenden prioriteras och därmed att bearbetningsbara ärenden läggs i balans. Vidare framkommer att vissa mycket stora bedrägeriärenden tar och har tagit mycket resurser i anspråk. Ärendena blir även mer komplexa och fakturabedrägerier och bedrägerier med användning av Internet ökar. Myndigheten har i yttrandet även pekat på att produktionen i myndigheten ökat de senaste åren, vilket är positivt.

Vidare kan också konstateras att balansläget och arbetssituationen vid de olika bedrägerirotlarna är olika. Polismyndigheten har dock funnit skäl att ta ett samlat grepp om bedrägerihanteringen i myndigheten och vidtar nu, som framgått ovan, ett antal kraftiga åtgärder på kort och lång sikt för att kommatillrätta med de långa handläggningstiderna och öka antalet uppklarade brott.

Polismyndigheten har beslutat om tillsättning av tre balanskommissioner med uppdrag att hantera ärenden som per den 1 juli 2009 är äldre än 6 månader. Balanskommissionerna ska inrättas senast den 1 oktober 2009 och ska vara klara med sitt arbete senast den 30 september 2010. Länspolismästaren har även beslutat om att skjuta till resurser för det ordinarie arbetet på bedrägerirotlarna. En särskild satsning på brottsförebyggande verksamhet mot bedrägeribrott har också beslutats. Vidare har myndigheten tillsatt en arbetsgrupp med uppdrag att göra en översyn av utredningsverksamheten i myndigheten, i syftet att korta handläggningstiderna och öka antalet uppklarade brott. Arbetsgruppen har haft sitt första sammanträde.

Polismyndigheten har också vidtagit åtgärder för uppföljning och redovisning av ärenden på myndighetsnivå genom en ny tjänsteföreskrift, TjF 181-A. Där föreskrivs

att två årliga genomgångar och uppföljningar av oredovisade ärenden ska ske. En förteckning, med angivande av senast vidtagna åtgärd och orsak till varför ärendet är oredovisat ska i anslutning till varje uppföljningstillfälle redovisas för polischefen.

Utöver de åtgärder som vidtagits av polismyndigheten pågår samtidigt ett stort antal åtgärder vid respektive bedrägerirotel och polismästardistrikt, som närmare har beskrivits i avsnitt 5, för att effektivisera utredningsverksamheten och minska handläggningstiderna.

Med de vidtagna åtgärderna bedömer myndigheten att balansläget och arbetssituationen vid rotlarna kommer att förbättras, att handläggningstiden kommer att förkortas samt att antalet uppklarade brott ska öka.

Polismyndigheten kan slutligen konstatera att problemet med långa handläggningstider och balanser inom bedrägeribrott inte är ett specifikt problem för Polismyndigheten i Stockholms län utan är ett större problem som i vart fall berör de tre storstadsregionerna i Sverige. Problemet med den kraftiga ökningen av anmälda bedrägeribrott har på kort tid fått både regeringen och RPS att börja vidta åtgärder. Länspolismästaren har även tagit upp frågan om kravet om ökad polisiär synlighet och RPS krav om att 50 procent av Polisens resurstid ska bedrivas i yttre tjänst senast vid utgången av 2010 med Rikspolischefen HH. Enligt myndighetens bedömning måste kravet läggas på längre sikt, då den ökning av antalet utbildade poliser som sker för att uppnå målet 20 000 poliser 2010 inte endast kan tillföras den yttre verksamheten utan också måste tillföras utredningsverksamheten.

Särskilt angående Bedrägerirotel Syd

Vid Bedrägerirotel Syd är handläggningstiden för äldre öppna ärenden – som framgår av JO:s inspektionsprotokoll – bekymmersam. Att resultatet av JO-inspektionen varit nedslående kan polismyndigheten endast instämma i. Orsakerna till den uppkomna situationen är redovisade ovan och kan sammanfattas med ett antal sammanfallande omständigheter, dels stora balanser vid rotelns inrättande, dels rekryteringsproblem vid rotelns inrättande, dels en extrem ökning av ärendeinflödet, dels personalomsättning samtidigt som personalresursen inte ökat i motsvarande grad för att möta situationen.

Att det ökade ärendeinflödet de senaste åren krävt prioriteringar i arbetet på Bedrägerirotel Syd har tyvärr gett till följd den uppkomna situationen. Att som framgår av JO:s inspektion 886 st. ärenden som inte var utlagda på handläggare innehöll ett stort antal äldre ärenden är enligt polismyndigheten mycket beklagansvärt. Polismästardistriktet har ovan lämnat en förklaring till den uppkomna situationen men enligt myndighetens bedömning är det inte acceptabelt att gamla bearbetningsbara ärenden blivit liggande i balans under lång tid. Myndigheten har med stort allvar tagit till sig de uppgifter som JO redovisat i sitt inspektionsprotokoll och har därför med kraft nu satt in ett antal åtgärder för att snarast komma tillrätta med problemen och säkerställa att liknande situation inte uppkommer igen.

Polismyndigheten upplyste nyligen i ett annat klagomålsärende hos JO (dnr 5951-2009) att ärendebalanserna vid bedrägerirotlarna Syd, City och Nord har minskat från 15 866 öppna ärenden den 31 december 2008 till 7 677 öppna ärenden den 31 december 2009, dvs. en minskning med 8 189 ärenden.

Bedömning

Tidigare JO-kritik m.m.

Som jag redan inledningsvis framhållit har jag i ett mycket stort antal ärenden kritiserat polisen för långa handläggningstider i den brottsutredande verksamheten, framför allt i förundersökningar om s.k. vardagsbrott. Jag har därför tidigare vid flera tillfällen haft anledning att fästa statsmakternas uppmärksamhet på dessa brister i bl.a. polisens arbete, vilka iakttagits i samband med inspektioner och

klagomålsärenden (se t.ex. JO 2008/09 s. 160 om oacceptabelt långa handläggningstider hos åklagare och polis, beslutet finns också tillgängligt på JO:s webbplats www.jo.se, dnr 2672-2008).

En typ av ärenden som ofta synes bli särskilt eftersatt är just bedrägeriärenden. Jag har t.ex. tidigare kritiserat både Polismyndigheten i Västra Götaland och Polismyndigheten i Östergötlands län för alltför långa handläggningstider i sådana ärenden (se dnr 2610-2008 och 455-2009, besluten finns tillgängliga på webbplatsen).

Jag – liksom min företrädare chefsjustitieombudsmannen Claes Eklundh – har också vid upprepade tillfällen kritiserat Stockholmspolisen för långa handläggningstider i bedrägeriärenden. Även Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen har tidigare uppmärksammat polismyndighetens problem härvidlag med stora balanser och alltför långa handläggningstider (se granskningsrapporten av ”äldre ärenden” vid bl.a. polismyndigheten som utkom i juni 2003, RÅ/RPS 1/03). Det konstaterades alltså redan då att otillräckliga polisresurser avsätts för utredningar av bedrägeribrott samt uttalades att ”Bedrägeribrottsituationen väcker farhågor inför framtiden”. Samma år, dvs. 2003, uppgav polismyndigheten i ett klagomålsärende hos JO att arbetssituationen vid dåvarande Citypolisens bedrägerigrupper var mycket ansträngd (se dnr 31-2003). Vid en uppföljning av JO:s kritikbeslut framkom att Citypolisens ärendebalans hade ökat markant under år 2003. Jag uttryckte därför i en skrivelse till polismyndigheten i februari 2004 min oro över förhållandet.

Kort tid därefter beslutade myndigheten att göra en översyn av utredningsverksamheten och, som redovisats i remissvaret, ledde detta så småningom till bl.a. de inledningsvis nämnda organisationsförändringarna år 2006 vad gäller hanteringen av bedrägeriärenden.

Det kan också nämnas att Rikspolisstyrelsen i en rapport år 2009 framhållit den besvärliga situationen vad gäller hanteringen av bedrägeriärenden (Inspektionsrapport 2009:5).

lakttagelser vid inspektionen i maj 2009

Vid inspektionen av bedrägerirotel Syd kunde konstateras att handläggningstiden i så gott som samtliga granskade ärenden, 1 168 stycken, starkt kunde ifrågasättas. Det kan nämnas att 463 ärenden hade legat helt utan åtgärd under mer än två års tid och att i så mycket som 1 064, eller ca 90 procent av de granskade ärendena, hade inte någon åtgärd vidtagits under mer än ett års tid. Merparten av de obearbetade ärendena fanns i den s.k. outdelade balansen men i några av dem hade en utredningsman utsetts. (Att ett ärende finns i den outdelade balansen innebär att det lagts ”på hög” i avvaktan på att en utredningsman ska få ansvar för, och kunna vidta åtgärder i, ärendet.)

Det bör påpekas att granskningen vid inspektionen i huvudsak begränsades till de bedrägeriärenden som hade kommit in till polisen minst ett år tidigare, före den 12

maj 2008. Det innebär att det vid inspektionstillfället kan ha funnits betydligt fler ärenden – inkomna under t.ex. sommaren 2008 – i vilka handläggningstiden också hade kunnat ifrågasättas.

Vid inspektionen noterades också att merparten av de ärenden som var utlagda på utredningsmän var inkomna år 2007 eller senare medan det i den outdelade balansen fanns ett mycket stort antal ärenden som var äldre. Polismyndigheten har också i sitt yttrande hit uppgett att nya ärenden prioriterats före äldre ärenden, bl.a. om det misstänkta brottet bedömts som ”mindre angeläget” liksom för att, när det gäller bidragsbrott, kunna samverka med andra myndigheter i utredningen. Prioriteringarna har enligt myndigheten inneburit att bearbetningsbara ärenden lagts i balans och att ärenden som tidigare lagts i balans inte kunnat avarbetas. Ett annat sätt att uttrycka effekterna av denna prioritering är, såvitt jag kan förstå, att när ett ärende väl hamnat i den outdelade balansen så är utsikterna för att det ska utredas inom rimlig tid i det närmaste obefintliga. En konsekvens av detta är i sin tur att de anmälda brotten riskerar att preskriberas. Att så hade skett i ett antal ärenden noterades också vid inspektionen.

Jag vill också framhålla att intrycket vid inspektionen var att en stor del av de granskade ärendena inte föreföll vara av särskilt komplicerat slag.

Av polismyndighetens yttrande framgår också att även övriga bedrägerirotlar inom myndigheten, inbegripet roteln vid länskriminalpolisen, har stora balanser av ärenden som legat obearbetade under lång tid. Problemet med alltför långa handläggningstider i bedrägeriärenden är således inte begränsat till bedrägerirotel Syd utan gäller för hela myndigheten.

Polismyndigheten har anfört att en kraftig ökning av antalet inkomna bedrägeriärenden utgör den grundläggande och huvudsakliga anledningen till den uppkomna balanssituationen. Myndigheten har även hänvisat till personalbrist samt till att bedrägeriärendena i vissa fall blir alltmer omfattande och komplicerade. Min egen erfarenhet är att problem av det nu aktuella slaget vanligtvis beror på en kombination av flera olika faktorer, t.ex. ökat ärendeinflöde, bristande resurser, otillräcklig kompetens hos utredningspersonalen, rekryteringssvårigheter, bristfälliga bevakningsrutiner, felaktiga prioriteringar och bristande ledning från chefsers sida.

Oavsett orsakerna till den nu uppkomna situationen kan jag endast konstatera att handläggningen av de granskade kriminalärendena självfallet inte uppfyller det skyndsamhetskrav som lagts fast i 23 kap. 4 § rättegångsbalken. Jag vill också särskilt peka på att dröjsmål under en förundersökning kan bidra till att staten ådrar sig ansvar för brott mot de krav som ställs i artikel 6:1 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, 3:e uppl. s. 267). Polismyndighetens handläggning av bedrägeriärendena är alltså helt oacceptabel.

En kraftig ökning av antalet anmälda brott som orsak till balanserna

Myndigheten har, som nyss framhållits, särskilt betonat att bristerna när det gäller att utreda bedrägeribrott bottnar i det faktum att antalet anmälda sådana brott kraftigt har ökat under de senaste åren och då särskilt i Stockholmsregionen. Av myndighetens uppgifter framgår att under år 2007 kom det in sammanlagt 6 723 anmälningar till de tre stora bedrägerirotlarna (Nord, City och Syd), medan antalet under år 2008 ökade till 13 194. Brottsförebyggande rådets (BRÅ) nyss utgivna preliminära statistik för år 2009 visar också att anmälda bedrägeribrott fortsätter att öka kraftigt. I hela landet skedde under föregående år en ökning med ca 11 procent. Enligt BRÅ har bedrägeribrotten under de senaste tio åren mer än fördubblats, och den största ökningen har skett under de tre senaste åren.

Denna på senare tid markanta ökning av antalet anmälda bedrägeribrott har naturligtvis inneburit en ökad arbetsbelastning för polisen. Det gäller givetvis inte minst Stockholmspolisen som fått ta emot nästan dubbelt så många anmälningar till de tre stora bedrägerirotlarna år 2008 som året dessförinnan.

Man bör samtidigt hålla i minnet att bedrägeribrotten under lång tid synes ha utgjort en eftersatt grupp av kriminalärenden. Jag erinrar om den kritik som såväl jag som min företrädare tidigare riktat mot handläggningen av sådana ärenden liksom om Riksåklagarens och Rikspolisstyrelsens tidigare nämnda rapport i juni 2003. Det var rimligen också polismyndighetens insikt om problemen som föranledde de organisationsförändringar som skedde år 2006.

Det kan mot den bakgrunden hävdas att mer kraftfulla åtgärder för ett effektivare brottsutredande arbete borde ha vidtagits tidigare. När det gäller den nämnda samordningen i oktober 2006 av bedrägeriärenden till fyra enheter i länet har polismyndigheten pekat på en rad orsaker till att denna organisatoriska åtgärd åtminstone inledningsvis inte gav ett mer påtagligt resultat. Vad gäller bedrägerirotel Syd uppges bl.a. att enheten vid sitt bildande fick ta emot 1 573 anmälningar från övriga polismästardistrikt, hade svårigheter att rekrytera personal och fick anställa personal utan utredningserfarenhet. Dessutom medförde den ärendefördelningsplan som beslutats att även ärendetyper utan tydliga bedrägeriinslag fördes till roteln.

Det kan alltså, åtminstone nu i efterhand, konstateras att omorganisationen inte genomfördes på ett tillräckligt kraftfullt sätt och att de nya enheterna inte var rustade för att möta den kommande anstormningen av brottsanmälningar.

Politiska och polisiära prioriteringar

En förklaring till att utredningar av bedrägeribrott under flera år varit eftersatta är förmodligen det förhållandet att sådana brott, som polismyndigheten påpekat, inte varit föremål för någon prioritering från statsmakternas sida.

I regleringsbrev för år 2007 och 2008 har visserligen brott mot bidragsbrottslagen lyfts fram. Sådana brott har därför prioriterats hos polisen. Jag har naturligtvis inte någon invändning mot att anmälda bidragsbrott handläggs på ett effektivt och

rättssäkert sätt. En berättigad följdfråga blir dock vilka effekter som denna satsning fått för polisens hantering av övriga bedrägeriärenden, t.ex. sådana som är riktade mot privatpersoner eller fåmansbolag. Det förefaller givet att en kraftig prioritering av bedrägerier riktade mot det allmänna kan, inom ramen för givna resurser, riskera förlänga handläggningstiden när det gäller bedrägerier riktade mot enskilda. Sådana följder uppstod, i vart fall kortsiktigt, enligt min uppfattning i samband med Göteborgspolisens satsning på att utreda bidragsbrott i särskild ordning (se ovan nämnt ärende, dnr 2610-2008).

Trots denna prioritering uppmärksammades vid inspektionen hos bedrägerirotel Syd att även ett stort antal bidragsbrottsärenden hade legat lång tid utan åtgärd (det fanns 231 sådana ärenden i den outdelade balansen).

Som framgår av remissvaret har regeringen visserligen också uppdragit åt Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket att gemensamt vidta åtgärder för att säkerställa effektiv samverkan och handläggning av s.k. mängdbrott till vilka bedrägeribrott oftast räknas. De slag av mängdbrott som särskilt uppmärksammas såväl i Polisens planeringsförutsättningar för perioden 2010–2012 som i Stockholmspolisens verksamhetsplan för år 2010 är emellertid våld i offentlig miljö och tillgrepp genom inbrott.

På ett mer övergripande plan gäller att antalet poliser i Sverige ska öka för att vid kommande halvårsskifte uppgå till 20 000. Regeringen har i flera regleringsbrev, senast för år 2010, angett att den polisiära synligheten ska öka. Rikspolischefen har i Polisens planeringsförutsättningar för perioden 2010–2012 angett som sitt mål att hälften av allt polisarbete ska utföras i yttre verksamhet.

Polismyndigheten har i sitt yttrande hit anført att länspolismästaren tagit upp frågan om kravet på ökad polisiär synlighet med rikspolischefen. Hon har som Stockholmspolisens uppfattning angett att kravet på att hälften av polisens resurstid ska bedrivas i yttre tjänst senast vid utgången av år 2010 måste ”läggas på längre sikt”, eftersom den resursförstärkning som sker genom en ökning av antalet utbildade poliser också måste tillföras utredningsverksamheten.

Jag har för egen del uttalat att jag naturligtvis inte har någon invändning mot att antalet poliser i yttre tjänst ökar, men samtidigt betonat att detta inte bör ske på bekostnad av den utredande – och för allmänheten inte fullt lika synliga – delen av polisens verksamhet. Min uppfattning är nämligen att även en väl fungerande utredningsverksamhet har en betydande brottsförebyggande effekt och därmed bidrar till tryggheten i samhället. En sådan verksamhet bidrar också till att stärka allmänhetens förtroende för polisen. Många människor får sin första kontakt med polisen i samband med att de utsätts för brott och det sätt på vilket en brottsanmälan handläggs blir ofta bestämmande för anmälarens fortsatta syn på polisen och rättssamhället. Detta är något som jag i stort sett dagligen kan iaktta i min tillsynsverksamhet.

Under senare tid vidtagna åtgärder

Som framgår av polismyndighetens yttrande hit har numera en rad åtgärder vidtagits för att försöka bemästra situationen. Åtgärderna avser till en del utredningsverksamheten i allmänhet men är också särskilt inriktade på bedrägerirotlarnas arbete. Såvitt gäller utredningsverksamheten i allmänhet rör det sig bl.a. om en ny tjänsteföreskrift enligt vilken genomgång och uppföljning av oredovisade kriminal- och trafikärenden ska ske två gånger per år. Jag har också tagit del av polismyndighetens nyligen publicerade rapport ”Översyn av polismyndighetens utredningsverksamhet” där flera förslag till åtgärder som bedöms leda till kortare utredningstider och samtidigt öka antalet uppklarade brott lagts fram (rapport 2010-01-11, dnr AA 400-46363-2009).

När det särskilt gäller arbetet med bedrägeribrott bör de balanskommissioner som tillsatts för att handlägga äldre ärenden vara ett steg i rätt riktning för att rotlarna ska kunna komma ned till en mer hanterlig ärendebalans. Jag noterar också att ärendebalanserna vid bedrägerirotlarna Syd, City och Nord har minskat markant under föregående år, vilket givetvis är tillfredsställande. Länspolismästaren har också bl.a. beslutat att skjuta till resurser för det ordinarie arbetet vid bedrägerirotlarna. Det är självfallet viktigt att bedrägerirotlarna tilldelas sådana resurser att inte alltför stora balanser åter uppstår så snart balanskommissionerna avslutat sitt arbete.

Jag noterar vidare att rikspolischefen HH den 15 maj 2009 tillskrev samtliga länspolismästare och framhöll att det krävs en resultatförbättring för i första hand utredningsverksamheten samt uttalade att det är ”angeläget att utifrån belastningsökningen öka resursinsatsen för utredning av bedrägeribrott m.m.”.

Avslutande synpunkter

Bakom alla de drygt 1 100 ärenden som jag nu har granskat – och funnit att de handlagts alldeles för långsamt eller inte alls – finns privatpersoner, fåmansföretag, större företag och myndigheter som alla anser sig ha blivit utsatta för brott. I många fall har händelsen troligen fått svåra konsekvenser för den drabbade. Också att bli anklagad för att ha begått ett brott innebär givetvis en stor påfrestning och kan få betydande återverkningar i det dagliga livet för såväl den direkt drabbade som dennes anhöriga.

Det förhållandet att en brottsanmälan inte utreds utan endast ligger i balans år efter år är förödande för rättssäkerheten och för förtroendet för rättsväsendet. Det är därför av allra största vikt att utredningsverksamheten ges tillräckliga resurser. Jag kan visserligen inte bedöma om utredningsverksamhetens behov kan tillgodoses inom ramen för målet att hälften av allt polisarbete ska utföras i yttre tjänst, men konstaterar att länspolismästaren i Stockholm, som framgått, synes anse att det inte är möjligt.

Sammanfattningsvis tvingas jag konstatera att resultatet av den nu gjorda granskningen är det mest nedslående vad gäller bristerna i polisens brottsutredande

verksamhet som jag har kommit i kontakt med under mina sex år som chefsjustitieombudsman. Inspektionen har på ett tydligt sätt åskådliggjort de mycket stora problem som polisen brottas med när det gäller att utreda anmälda bedrägeribrott inom rimlig tid. Den har även visat att de åtgärder som vidtagits för att komma till rätta med den bekymmersamma situationen, i vart fall fram till inspektionstillfället, varit otillräckliga.

Jag vill särskilt framhålla att även om bedrägeribrott riktade mot enskilda intressen inte särskilt prioriterats från regeringens sida, ansvarar naturligtvis polismyndighetens ledning likväl för att verksamheten kan bedrivas med iakttagande av de krav som bl.a. rättegångsbalkens regler ställer. Det är länspolismästaren som enligt 3 kap. 5 a § polisförordningen (1998:1558) bl.a. har att se till att verksamheten bedrivs effektivt och i enlighet med gällande rätt.

Polismyndigheten och ytterst dess ledning förtjänar därför mycket allvarlig kritik.

Jag välkomnar självfallet de åtgärder som polismyndigheten nu, efter JO:s inspektion, har vidtagit och utgår också från att myndigheten framdeles säkerställer att bedrägerirotlarna har de resurser som fordras för en effektiv och rättssäker utredningsverksamhet.

Mina iakttagelser i ärendet är av den arten att jag finner anledning att fästa Justitiedepartementets, justitieutskottets och Rikspolisstyrelsens uppmärksamhet på förhållandena genom att dit överlämna en kopia av detta beslut.